



Arbejdsmarkedet under & efter krisen

Nyuddannede kan ikke få job, når de økonomiske kriser kradser

Ledigheden blandt nyuddannede er særlig følsom over for ændringer i konjunkturerne. Typisk er ledigheden for nyuddannede derfor dobbelt så høj som den generelle arbejdsløshed, når der er krise på arbejdsmarkedet. I de værste perioder siden 1980 har op imod hver femte nyuddannet ikke kunnet få arbejde. Især nyuddannede med teknisk baggrund – såsom tømrere, elektrikere, datamatikere, ingeniører og økonomer rammes hårdt, når krisen kradser.

af privatøkonom **Mie Dalskov** og stud.polit. **Ask Holme**

4. maj 2010

Analysens hovedkonklusioner

- En gennemgang af økonomien de sidste 26 år viser, at ledigheden for nyuddannede er mere følsom over for ændringer i konjunkturerne end den generelle ledighed. Derfor er nyuddannede langt mere udsatte, når der kommer kriser på arbejdsmarkedet, og ledigheden stiger.
- Det er typisk de tekniske uddannelser, hvor ledigheden blandt nyuddannede er særlig følsom over for konjunkturændringer, som f.eks. tømrere, elektrikere, datamatikere, ingeniører og økonomer.
- Regeringen har siden krisen satte ind iværksat en række særlige forløb og efteruddannelse for nyuddannede. Det er dog tvivlsomt om mere uddannelse er løsningen til at skaffe nyuddannede i beskæftigelse. Den aktive beskæftigelsesindsats for unge er fortsat uændret til trods for, at virksomhedspraktik og løntilskud tidligere har vist sig som et effektivt middel til at skaffe nyuddannede i arbejde.

Kontakt

Privatøkonom

Mie Dalskov

Tlf. 33 55 77 20

Mobil 42 42 90 18

md@ae.dk

Kommunikationschef

Janus Breck

Tlf. 33 55 77 25

Mobil 40 61 34 38

jb@ae.dk

Nyuddannede har dobbelt så stor chance for at blive arbejdsløse

Når der er krise på arbejdsmarkedet, er det typisk de nyuddannede, der står bagerst i jobkøen. Forklaringen er, at det generelt er vanskeligere at finde job, hvis arbejdsmarkedserfaringen er lav. Set i lyset af den tiltagende arbejdsmarkedskrise, der med stigende arbejdsløshed ikke har gjort det lettere for de nyuddannede at finde arbejde, er det relevant at undersøge, hvor meget det betyder for nyuddannedes beskæftigelseschancer at blive færdig i en periode med høj ledighed. I analysen ses derfor på, i hvor høj grad nyuddannedes beskæftigelsesmuligheder påvirkes af konjunkturerne, og det undersøges hvilke uddannelser, der er særlig hårdt ramt. Endelig undersøges det, om ledighed for nyuddannede påvirker den enkeltes lønforhold og beskæftigelseschancer på længere sigt.

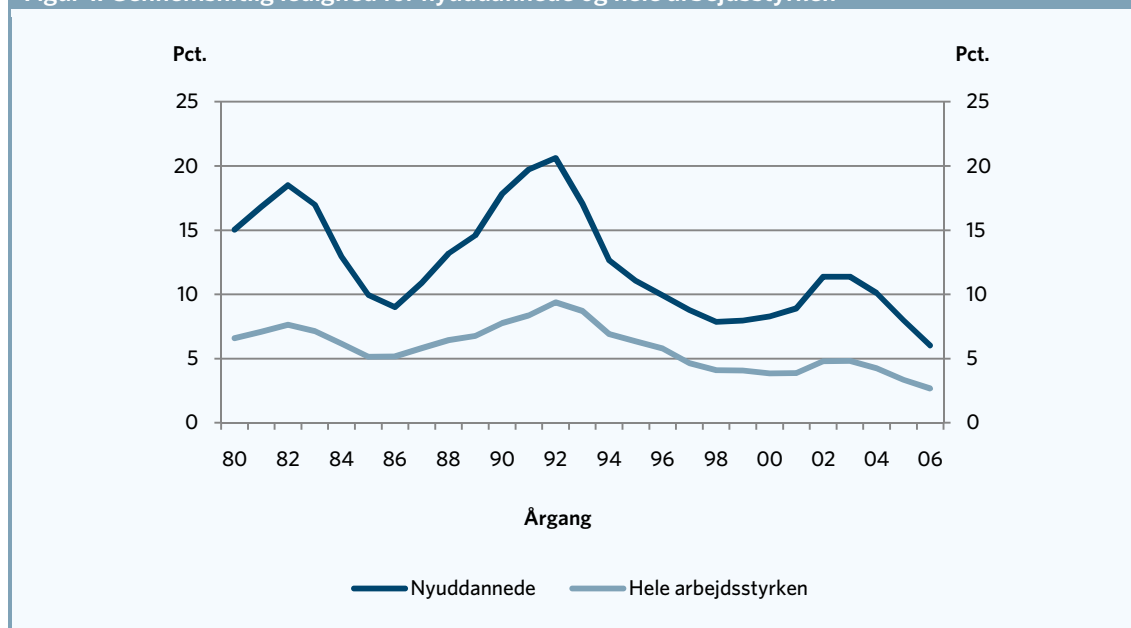
Boks 1. Undersøgelse af ledighed blandt nyuddannede

AE har ud fra Danmarks Statistiks registerdata undersøgt ledigheden for nyuddannede, der afsluttede deres uddannelse i årene 1980- 2006. Analysen omfatter kun nyuddannede med erhvervsfaglige uddannelser, korte-, mellemlange- eller lange videregående uddannelser, mens der ses bort fra universitetsbachelorer og forskere. Analysen er desuden betinget af, at de nyuddannede ikke er i gang med en ny uddannelse i dimittendåret.

Til at vurdere merledigheden blandt dimittenderne ses der på den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. Dette mål viser så at sige, hvor meget de nyuddannede har været ledige året efter de blev færdige, og målet vil være det samme som andelen af fuldtidsledige blandt nyuddannede. Årsledighedsgraden følger CRAM-ledigheden, hvilket betyder, at dagpengemodtagere samt arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere uden for aktivering indgår.

Figur 1 viser ledigheden for nyuddannede og ledigheden for alle i arbejdsstyrken med en kompetencegivende uddannelse. Som det ses, ligger ledigheden blandt nyuddannede markant over den generelle ledighed i alle årene siden 1980. Størrelsesforholdet vidner endda om, at ledigheden blandt nyuddannede til tider er dobbelt så høj som ledigheden for den del af arbejdsstyrken, der har de samme uddannelser.

Figur 1. Gennemsnitlig ledighed for nyuddannede og hele arbejdsstyrken



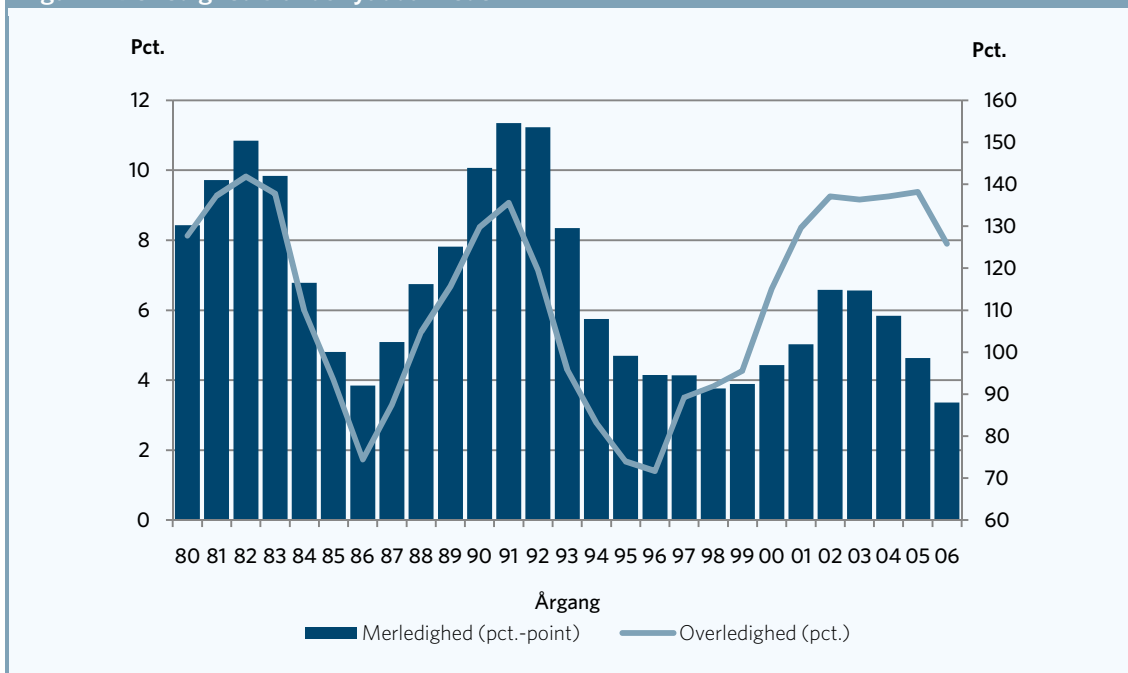
Anm.: Figuren viser den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse for nyuddannede og den gennemsnitlige ledighedsgrad i arbejdsstyrken for alle med enten en erhvervsfaglig uddannelse eller en videregående uddannelse. Figuren er fordelt på årgange, således at "1980" viser den gennemsnitlige ledighedsgrad for nyuddannede og uddannede i arbejdsstyrken i 1981.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Lige som den generelle ledighed svinger ledigheden for nyuddannede med konjunkturerne. Som det fremgår figur 1, er ledigheden for nyuddannede imidlertid endnu mere følsom over for ændringer i konjunkturerne end den generelle ledighed. Det betyder, at de nyuddannede rammes hårdere, når konjunkturerne vender, hvilket f.eks. ses i perioden 1986-1993, hvor den generelle ledighed steg med omkring 3 procentpoint, mens ledigheden for nyuddannede steg med 10 procentpoint. Det faktum, at ledigheden for nyuddannede i hele perioden ligger over den generelle ledighed, og at ledigheden blandt nyuddannede er mere konjunkturfølsom, gør, at nyuddannede rammes hårdere i krisetider, som det ses i begyndelsen af 1980'erne, 1990'erne og i 2000'erne.

Den markante ledighed for dimittender i forhold til den uddannede arbejdsstyrke kan omregnes til en merledighed. Dette er vist i figur 2. Som det ses i figuren, er merledigheden blandt nyuddannede markant højere i lavkonjunkturårene end under højkonjunkturårene. Under lavkonjunkturer i begyndelse af 1980'erne og 1990'erne lå merledigheden blandt nyuddannede på omkring 11 procentpoint, mens merledigheden i midten af 1980'erne og i slutningen af 1990'erne lå på 4 procentpoint.

Figur 2. Merledighed blandt nyuddannede



Anm.: Merledigheden er udregnet som forskellen mellem den gennemsnitlige årsledighedsgrad for nyuddannede året efter endt uddannelse og den gennemsnitlige årsledighedsgrad for den del af arbejdsstyrken, der har en kompetencegivende uddannelse. Overledigheden angiver samme mål i procent. De nyuddannede er fordelt efter årgange.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Hvis man omregner merledigheden til procent, hvilket siger noget om, hvor mange procent ledigheden er større blandt nyuddannede end ledigheden for arbejdsstyrken, så svarer merledigheden i 1992 til, at nyuddannede havde en merledighed på 120 procent, jf. figur 2. Under højkonjunkturer i 1986 var ledigheden for nyuddannede 74 procent højere end ledigheden i arbejdsstyrken. Fordelen ved dette mål er, at det samtidig tager højde for ledighedsniveauet, og ikke kun forskellen mellem nyuddannedes ledighed og den generelle ledighed. I 2001 lå merledigheden på 5 procentpoint. Det ser måske ikke ud af meget, men faktisk var den relative merledighed på 130 procent.

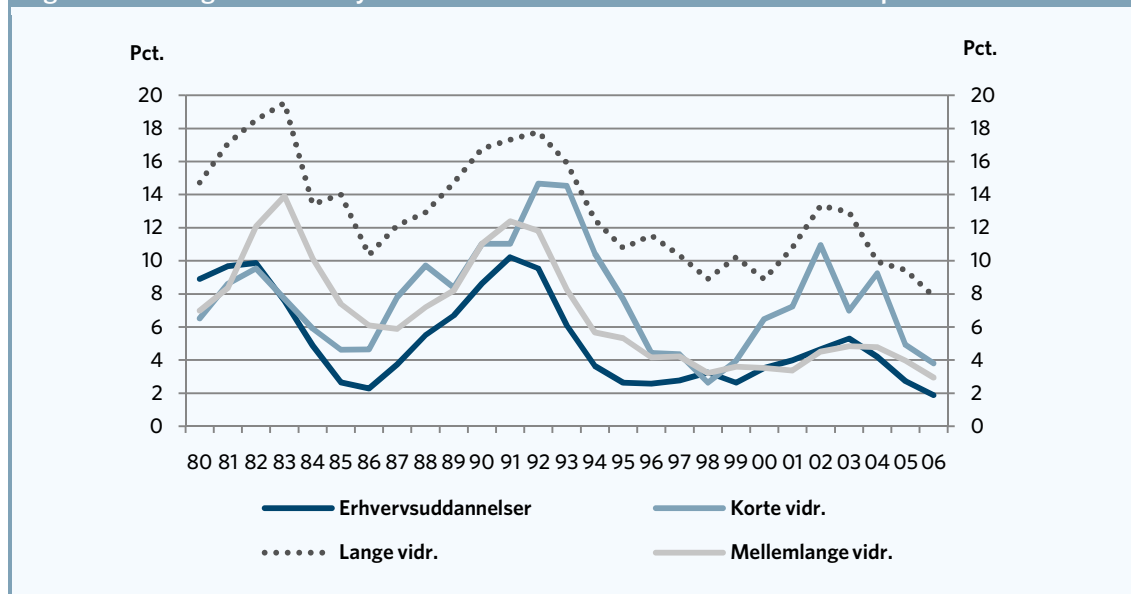
I de nyeste registerdata er det ikke muligt at analysere, hvordan det er gået med dimittenderne fra 2008 og 2009, men aktuelle tal fra flere a-kasser og fagforbund viser, at ledigheden blandt nyuddannede

nede har været stigende og ligger på det højeste niveau i flere år. Tal fra Akademikernes Centralorganisation i marts 2010 viser, at hver femte nyuddannet fra i sommers er ledig i øjeblikket, dvs. mere end ½ år efter de afsluttede deres uddannelse.¹ Flere faglige forund melder ligeledes om rekordledighed blandt nyuddannede, som f.eks. blandt elektrikere og murere.

Akademikere har højest ledighed, men korte uddannelser hårdest ramt af kriser

Generelt har dimittender med lange videregående uddannelser sværere ved at finde arbejde sammenlignet med de øvrige uddannelser. Figur 3 viser merledigheden for de forskellige uddannelser, mens tabel 1 viser den gennemsnitlige ledighedsgrad fordelt over konjunkturerne.²

Figur 3. Merledighed blandt nyuddannede 1 år efter endt uddannelse fordelt på uddannelser



Anm.: Merledigheden er udregnet som forskellen mellem den gennemsnitlige årsledighedsgrad for nyuddannede 1 år efter endt uddannelse og den gennemsnitlige ledighed for personer i arbejdsstyrken med en kompetencegivende uddannelse. Merledigheden er fordelt efter årgange. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Siden 1980 har merledigheden for akademikere ligget mellem 8 og 20 procentpoint, og i gennemsnit har akademikere haft en merledighed på 13 procentpoint. Når der ses isoleret på ledigheden, er det tydeligt, at de lange videregående uddannelser har oplevet den højeste ledighed blandt nyuddannede i hele perioden, nemlig en ledighedsgrad på 17,5 procent. Det svarer til, at næsten hver femte nyuddannet akademiker er ledig året efter endt uddannelse.

Omvendt har dimittender fra erhvervsuddannelserne ikke så høj en merledighed, når man ser på gennemsnittet siden 1980. Den gennemsnitlige merledighed for faglærte dimittender har ligget på 5 procentpoint - dvs. under det halve af akademikernes, jf. figur 3. Ses der i stedet på udsvingene i merledigheden har både faglærte og korte videregående uddannelser oplevet store udsving gennem tiden i takt med de konjunkturmæssige ændringer. For de to uddannelser er forskellen mellem den højeste og laveste ledighed i perioden på 16-18 procentpoint, hvilket er større end udsvingene for de øvrige uddannelser.

¹ AC's ledighedsstatistik marts 2010.

² Perioderne 81-84,90-95,03-05 er klassificeret som høj-ledighedsår, mens 85-89,96-02 og 06-07 er lav-ledighedsår.

Tabel 1. Gennemsnitlig ledighedsgrad for nyuddannede fordelt på uddannelse

	Høj-ledighedsår	Lav-ledighedsår	Hele perioden	Standard-afv.	Udsving
	Pct.				Pct.-point
Erhvervsudd.	15,3	8,7	11,7	4,6	16,2
Korte vidr.	16,4	10,0	12,9	4,5	17,5
Mellemlange vidr.	12,4	8,0	10,0	4,0	13,6
Lange vidr.	20,6	14,9	17,5	4,3	15,1
Alle	15,4	9,4	12,2	4,1	14,6

Anm: Tabellen angiver den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. "Høj-ledighedsår" dækker årene 81-84,90-95 og 03-05, mens "Lav-ledighedsår" dækker årene 85-89, 96-02 og 06-07. "Standardafvigelsen" måler den typiske afvigelse inden for de årlige ledighedsgrader, mens "Udsving" viser forskellen mellem den højeste årsledighedsgrad og den mindste.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Når det gælder de korte videregående uddannelser er merledigheden endnu mere konjunkturfølsom end for nyuddannede akademikere og faguddannede. Niveaumæssigt ligger merledigheden blandt dimittender med korte videregående uddannelser nogenlunde på niveau med erhvervsuddannelserne og de lange videregående uddannelser – nemlig på knap 13 procent, jf. tabel 1.

Ledigheden blandt nyuddannede for de mellemlange uddannelser er på niveau med erhvervsuddannelserne, når man ser på hele perioden. Det svarer til en gennemsnitlig ledighedsgrad på 10 procent og en merledighed på 7 procent. Målt på variationen i ledigheden blandt nyuddannede, ligger de mellemlange uddannelser klart i bunden, da den gennemsnitlige ledighed for de mellemlange uddannelser ligger mellem 8 og 12 procent.

Målt på niveauet er ledigheden for nyuddannede højest på de lange videregående, men når det gælder udsvingene, dvs. hvem der er hårdest ramt af konjunkturændringer, så er det erhvervsuddannelser samt de korte uddannelser, der er mest udsatte.

Nyuddannede elektrikere og byggefagene hårdt ramt dårlige konjunkturer

Der er stor forskel på ledigheden for nyuddannede på de forskellige uddannelser, både når det gælder niveauet og udsvingene mellem konjunkturerne. Tabel 2 viser den gennemsnitlige ledighed blandt erhvervsfaglige dimittender fordelt på år med høj eller lav ledighed. Yderste kolonne i tabellen viser, hvor meget større ledigheden er i høj-ledighedsår sammenlignet med den gennemsnitlige ledighed for uddannelsen. Der er på den måde tale om et mål for konjunkturfølsomheden i ledigheden for nyuddannede for den enkeltes uddannelse.

Det er især elektrikere, tømrere og frisører, der har en høj ledighed blandt nyuddannede i år med høj ledighed. I gennemsnit har elektrikernes ledighed blandt nyuddannede ligget på knap 17 procent i lavkonjunkturårene. Ses der på konjunkturfølsomheden for elektrikere, tømrere og frisører, så angiver denne, at ledigheden i år med høj ledighed har ligget 40-70 procent over den gennemsnitlige ledighed. Samtidig viser tabellen, at tandklinikassistenter samt SOSU-hjælper har haft en relativ lav ledighed blandt nyuddannede både generelt og i år med høj ledighed.

Desuden er der en række erhvervsuddannelser, der uanset konjunkturerne har høj dimittendledighed. Det gælder fotografer, køkkenassistenter samt murere og malere.

En ting, der er vigtigt at huske på, er, at erhvervsuddannelserne rammes dobbelt af dårlige konjunkturer. Ikke nok med at de nyuddannede oplever, at det bliver mere vanskeligt at finde arbejde, så bliver det samtidig sværere for de elever, der skal ud og finde praktikplads. Det er netop, hvad der sker i øjeblikket, hvor 8.000 elever lige nu mangler en praktikplads. Det er det højeste niveau siden 2008.

Tabel 2. Ledighed blandt nyuddannede for erhvervsuddannelser

	Gns. i høj-ledighedsår	Gns. i lav-ledighedsår	Konjunkturfølsomhed
	Pct.		
Elektrikere	16,7	3,4	68,7
Tømrere, snedkere m.fl.	16,1	7,1	40,0
Frisører m.fl.	13,2	6,4	38,9
Slagtere, bagere	13,6	6,8	36,0
Murere, malere m.fl.	21,8	10,1	35,4
VVS-montører, tagdækkere m.fl.	17,8	9,2	34,8
Mekanikere m.fl.	15,8	7,9	33,9
Smede m.fl.	16,3	8,7	33,6
Maskinarbejdere m.fl.	16,2	8,8	30,6
Handelsuddannede	16,5	9,4	29,9
Mediegrafikere, fotografer m.fl.	23,6	12,9	29,7
Faglært øvrige, faglært	11,6	7,6	27,5
Landmænd, dyrepassere, gartnere m.fl.	11,8	7,6	26,9
Kokke, tjenerer m.fl.	15,0	9,6	24,0
Kontoruddannede	15,1	9,8	21,8
Køkkenassistenter	22,4	15,7	21,1
SOSU-hjælpere	7,9	6,8	8,2
Tandklinikassistenter m.fl.	12,2	10,9	7,0
I alt	15,3	8,7	30,8

Anm.: Tabellen viser den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. "Høj-ledighedsår" dækker årgangene 80-83,89-94 og 02-04, mens "Lav-ledighedsår" dækker 84-88, 95-01 og 05-06. "Konjunkturfølsomhed" viser, hvor stor ledigheden er under høj-ledighedsårene i forhold den samlede gennemsnitlige ledighed for uddannelsen.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Hver femte nyuddannede datamatiker uden arbejde i høj-ledighedsår

Datamatikere og akademiøkonomer er de uddannelser, hvis ledighed er mest følsom over for ændringer i konjunkturerne med en konjunkturfølsomhed på 75 procent. Det betyder, at ledigheden i år med høj ledighed er næsten dobbelt så høj som den gennemsnitlige ledighed for uddannelsen siden 1980. For akademiøkonomer og laboranter er det også markant sværere at få fodfæste på arbejdsmarkedet, når der er lavkonjunktur, fordi ledigheden i de såkaldte høj-ledighedsår er 30-40 procent højere end den gennemsnitlige ledighed. Det ses, at enkelte uddannelser som f.eks. skuespillere og teknikere generelt har en høj ledighed blandt nyuddannede. Den højeste ledighed i kriseårene finder man hos IT- og økonomiuddannelserne.

Tabel 3. Ledighed blandt nyuddannede for korte videregående uddannelser

	Gns. i høj- ledighedsår	Gns. i lav- ledighedsår	Konjunktur- følsomhed
		Pct.	
Datamatik, merkonomer m.fl.	20,0	8,1	75,4
Akademiøkonomer, ejendomsmæglere m.fl.	16,5	9,0	37,5
Laboranter	13,3	7,5	30,4
Maskinteknikere, byggeteknikere m.fl.	25,7	15,5	25,4
Multimediedesignere, tolke m.fl.	20,2	13,5	19,5
Farmakonomer, tandplejere m.fl.	16,4	11,4	18,0
Skuespillere, designere m.fl.	37,0	28,5	13,5
Landbrugsteknikere, agrarøkonomer m.fl.	6,7	5,0	11,7
Politibetjente, fængselsfunktionærer m.fl.	1,3	1,1	8,3
Fødevareteknologer, laboratorieteknikere m.fl.	15,9	14,0	6,7
I alt	16,4	10,0	27,1

Anm.: Tabellen viser den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. "Høj-ledighedsår" dækker årgangene 80-83,89-94 og 02-04, mens "Lav-ledighedsår" dækker 84-88, 95-01 og 05-06. "Konjunkturfølsomhed" viser, hvor stor ledigheden er under høj-ledighedsårene i forhold den samlede gennemsnitlige ledighed for uddannelsen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Diplomingeniører og bygningskonstruktører har dobbelt så høj ledighed under kriser

For de mellemlange uddannelser er det ligeledes de tekniske uddannelser, der er hårdest ramt af kriser på arbejdsmarkedet. Blandt diplomingeniører og bygningskonstruktører er ledigheden i høj-ledighedsårene så massiv, at op mod hver fjerde nyuddannet går ledighed året efter de har afsluttet deres uddannelse. Dette er 40 procent højere end den generelle ledighed. Omvendt er en del af de offentligt rettede uddannelser som sygeplejersker og pædagoger ikke nær så udsatte under kriser som mange andre uddannelser. Det skyldes primært, at ansættelsesmønstrene i den offentlige sektor ikke er nær så konjunkturfølsomme som i den private sektor. Journalister og diætister har uanset de økonomiske konjunkturer haft en markant ledighed blandt nyuddannede.

Tabel 4. Ledighed blandt nyuddannede for mellemlange videregående uddannelser

	Gns. i høj- ledighedsår	Gns. i lav- ledighedsår	Konjunktur- følsomhed
		Pct.	
Diplomingeniører	22,3	10,2	39,4
Bygningskonstruktører	26,6	12,7	37,8
HD-uddannede	2,3	1,2	35,3
Sprog/formidling bach., MVU	9,6	5,5	31,5
Folkeskolelærere	14,4	8,2	30,9
Bioanalytikere	17,1	8,7	29,5
Socialrådgivere	15,8	10,1	24,4
Journalister, bibliotekarer	34,7	22,3	22,6
Pædagoger	13,2	9,4	18,9
Diætister m.fl.	24,6	19,3	15,0
Ergoterapeuter, fysioterapeuter	10,8	8,7	12,5
Sygeplejersker	1,8	1,4	12,5
Maskinmestre, skibsfører m.fl.	8,8	9,4	-4,3
I alt	12,4	8,0	24,0

Anm.: Tabellen viser den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. "Høj-ledighedsår" dækker årgangene 80-83,89-94 og 02-04, mens "Lav-ledighedsår" dækker 84-88, 95-01 og 05-06. "Konjunkturfølsomhed" viser, hvor stor ledigheden er under høj-ledighedsårene i forhold den samlede gennemsnitlige ledighed for uddannelsen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Civilingeniører og økonomer hårdest ramt blandt nyuddannede akademikere

Inden for de lange videregående uddannelser er det især ingeniører og økonomers ledighed, der bliver påvirket af konjunkturerne, jf. tabel 5. For disse uddannelser svinger ledigheden med 30-37 procent i forhold til gennemsnittet, det svarer til at op mod hver femte nyuddannede kandidat er uden arbejde. Omvendt er jobsituationen for læger og akademikere med kunstneriske uddannelser næsten uberørt af det økonomiske klima. Ganske vist er der stor forskel på ledighedsniveauet blandt de to uddannelser, idet læger næsten går fri af dimittendledighed, mens de kunstneriske uddannelser har en ledighed blandt nyuddannede på omkring 30 procent. Ingen af uddannelserne er dog ikke særlig påvirket af konjunkturerne.

Tabel 5. Ledighed blandt nyuddannede for lange videregående uddannelser

	Gns. i høj- ledighedsår	Gns. i lav- ledighedsår	Konjunktur- følsomhed
		Pct.	
Civilingeniører	19,2	9,6	37,1
Økonomer	16,4	9,6	30,2
Jurister, statskundskab	17,1	9,9	29,5
Øvrige (eks. officerer, bioteknologi, nanoteknologi)	7,8	5,1	21,9
Arkitekter	44,1	29,1	21,8
Sociologer, psykologer m.fl.	25,1	18,3	17,3
Matematikere, fysikere, kemikere m.fl.	23,3	17,2	17,1
Pædagogik (ex. masteruddannelser på DPU)	6,4	4,6	14,3
Jordbrugsvidenskab, veterinærvidenskab m.fl.	18,5	14,3	13,5
Tandlæger, farmaceuter	20,3	15,7	13,4
Humanister, teologer m.fl.	32,1	25,9	12,2
Læger	3,9	3,6	5,4
Kunstneriske uddannelser (ex. musik, billedkunst)	30,5	29,7	1,3
I alt	20,6	14,9	17,7

Anm.: Tabellen viser den gennemsnitlige årsledighedsgrad året efter endt uddannelse. "Høj-ledighedsår" dækker årgangene 80-83, 89-94 og 02-04, mens "Lav-ledighedsår" dækker 84-88, 95-01 og 05-06. "Konjunkturfølsomhed" viser, hvor stor ledigheden er under høj-ledighedsårene i forhold den samlede gennemsnitlige ledighed for uddannelsen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2008).

Efterlyses: Ambitiøs indsats imod arbejdsløshed blandt nyuddannede

Som analysen af de enkelte uddannelser viser, at det især er nyuddannede fra de tekniske uddannelser, der er hårdt ramt, når der kommer krise på arbejdsmarkedet – uanset hvilken uddannelseslængde, der er tale om. For flere af de hårdest ramte uddannelser er mere end hver femte nyuddannet ledig i de år, hvor ledigheden er højest.

Konsekvensen er, at de nyuddannede risikerer at blive parkeret i ledighedskøen i stedet for at komme i gang med arbejdslivet. Det er det værste, der kan ske. At give folk en uddannelse er en investering i fremtidig vækst og velstand. Samtidig ved vi, at Danmark på den anden side af krisen kommer til at mangle uddannet arbejdskraft. Regeringen bør derfor prioritere massivt at sikre nyuddannede en god overgang fra uddannelse til beskæftigelse.

Regeringen har i finansloven forsøgt sig med en række initiativer for at mindske ledigheden blandt nyuddannede. På finansloven har man afsat 20 mio. kr. til bekæmpelse af ledighed på erhvervsuddannelse samt yderligere 20 mio. kr. til en række særlig kompetenceudviklende forløb på landets videregående uddannelsesinstitutioner, der skal skærpe de nyuddannedes kompetencer i forhold til arbejdsmarkedet³. Pengene til erhvervsuddannelse er udmøntet i en pulje, der skal støtte forsøgsprojekter i blandt andet jobcentre, hvor uddannelsesaktiveringen er rettet mod områder med bedre jobmuligheder.

På de videregående uddannelser er der tale om en række *kompetenceudvidende forløb*, der udbydes til de studerende i direkte forlængelse af de nyuddannedes færdiggørelse. Ordningen trådte i kraft 1. februar. En opgørelse fra Århus Universitet viser, at kun 40 nyuddannede indtil videre har deltaget⁴. Ordningen bliver dermed ikke brugt, og da de nyuddannede kun må have været færdiguddannede i tre måneder, vil hovedparten af de nyuddannede fra 2009 slet ikke være omfattet.

Et andet problem ved de kompetenceudvidende forløb er, at det er meget snævert defineret, hvem der må søge. En lang række af de uddannelser, der i denne analyse er hårdt ramt af kriser på arbejdsmarkedet, er ikke omfattet af de nye tiltag. F.eks. kan økonomer, jurister og en række naturvidenskabelige uddannelser ikke søge.

Ud over de 20 mio. kr. til erhvervsuddannelser og universiteterne har videnskabsministeriet afsat 10 mio. kr. til brug for projekter på landets universiteter, der kan skaffe nyuddannede i arbejde. Fælles for disse nye initiativer er, at de sådan set bare betyder mere uddannelse. Problemet for de nyuddannede er ikke, at de mangler uddannelse, men at de mangler erhvervs erfaring og en direkte vej ind på arbejdsmarkedet. Flere undersøgelser har vist, at ansættelse med løntilskud eller virksomhedspraktik er den mest effektive aktiveringsform.

Regeringen fremrykkede i sommers aktiveringsindsatsen således, at unge under 30 år har ret til at modtage et aktiveringstilbud inden for 13 uger, dvs. opkvalificering, virksomhedspraktik eller ansættelse med løntilskud. Det viser sig dog, at jobcentrene ikke leverer varen, da kun knap halvdelen af de ledige under 30 år modtager aktiveringstilbuddet til tiden⁵.

³ Finansloven s. 41, L77

⁴ Altinget.dk d. 21. april 2010

⁵ Jobindsats.dk, april 2010

Er den ledige, uanset om man er nyuddannet eller ej, over 30 år, kan der derimod gå op til 6 måneder, før man får et aktiveringstilbud. Der er imidlertid den mulighed, at man som medlem af en a-kasse kan få 6 ugers selvvalgt uddannelse. Spørgsmålet er igen, om det er vejen frem til beskæftigelse for dem, der netop kommer fra en uddannelsesinstitution med et eksamensbevis i bagagen.

AE mener, at der er brug for helt andre midler til at sikre, at de nyuddannede kommer i beskæftigelse. I stedet for mere uddannelse eller ventetid på jobcentret skal de nyuddannede ud i virksomhederne i praktisk jobtræning, enten som virksomhedspraktik eller med løntilskudsansættelse. Tidligere har man haft såkaldte isbryderordninger, hvor akademikere kunne ansættes i virksomheder, der ikke tidligere har haft ansatte med samme uddannelsesbaggrund. Lignende tilbud er hvad der er brug for. Ledige nyuddannede har ikke brug for mere uddannelse, men derimod job.

Samtidig er det afgørende, at regeringen ikke gennemfører den økonomiske spareplan, der er lagt op til. En økonomisk hestekur risikerer at kvæle det spæde opsving, der så småt er på vej. AE anbefaler, at man får indhentet de offentlige investeringer, der ikke som lovet kom i gang i 2010, samt at man i 2011 fører en svagt ekspansiv finanspolitik. En fremrykning af de offentlige investeringer vil sætte mere gang i dansk økonomi via vækst og vil skabe arbejdspladser, der kan komme de nyuddannede til gavn.

Uddannelse betaler sig trods ledighed

Den høje ledighed for nyuddannede betyder økonomiske tab – både for den enkelte, men også for samfundet. Den enkelte går glip af lønindkomst samtidig med at den nye, tillærte viden ikke udnyttes. Med tiden vil chancerne for at komme i beskæftigelse blive mindre, fordi man som nyuddannet ledig ingen erfaring har. Den viden, man fik fra uddannelsen, bliver ikke afprøvet og er måske ude af trit med udviklingen. Alternativt vil den enkelte måske acceptere et job, som vedkommende er overkvalificeret til, hvilket også betyder lavere løn end ellers – og endnu engang mangel på anvendelse af kompetencer.

For samfundet betyder ledighed blandt nyuddannede ligeledes økonomiske tab. Den investering, uddannelsen har været, giver ikke det ventede afkast. Samfundet går glip af skatteindtægter, hvis dimitterende går ledige, og selvom de nyuddannede er i arbejde, er det måske i et job, som de er overkvalificeret til, hvorfor skatteindtægterne vil være mindre end ellers, fordi lønnen er lavere. Samtidig har staten udgifter til overførselsindkomster, hvor man i stedet skulle have haft skatteindtægter, og som et sidste tab er den produktivitet, som uddannelsen skulle have kastet af sig.

Selv når man tager højde for ledighed efter endt uddannelse, så er uddannelse imidlertid en god forretning. Naturligvis betyder ledigheden, at såvel bruttoindkomst som disponibel indkomst vil være lavere end ellers i de år, hvor den enkelte er væk fra arbejdsmarkedet, men så snart den nyuddannede kommer i beskæftigelse, går der ikke mange år, før end den akkumulerede livsindkomst er højere for uddannede end for ufaglærte.

Ser man på en nyuddannet, som er ledig i 5 år, så har vedkommende en livsindkomst på omkring 7 mio. kr., mens en ufaglært derimod har en livsindkomst på 5 mio. kr. Selv i tilfælde hvor uddannelsen betyder et par år uden arbejde, så er uddannelse en god investering – både for samfundet og den enkelte.